1940 ий
15
ДЕКАБРЬ
№ 109 (722)
Акше 5 ыр.

11-ше ИЙ ЛЕКТЕШ

Чыла элласе пролетарий-шамыч, ушныза!

Рвезе коммунист

ВЛКСМ Маробком ден Йошкар-Ола Горком орган

Теле каникулым сай да отлично тунеммаш дене вашлияш

Мемнан республикыштына ятыр школа-шамыч тенийсе тунемме ийыште учебно-воспитательный пашам сай организоватлевыт. Моркинский район Шор Улыжинский неполный средний школышто тунемше-шамыч коклаште дисциплиным сай шындыме, садлан школышто успеваемость эреак нӧлталалт шога, отличник шамыч радам кушкеш. Школа пелене комсомольский организаций учебно-воспитательный пашам саемдымаште дирекцийлан практически полшен шога. Отличник да сай тунемше-шамычым комсомолыш приниматлат.

Нуж-Ключинский средний школышто учебно-воспитательный пашам сайын организоватлашлан тунемше да преподаватель шамыч коклаште социалистический соревнованийым кумдан шарыме. Тыге тиде школышто успеваемостьым 90 процентыш да посещаемостьым 99,3 процентыш шуктымо.

Куженерский район Юледурский средний школышто Чернов йолташын туныктымо классыште начар тунемше ик учецикат уке.

Туге гынат, ятыр школлаште пенгыде дисциплина верч, тунеммын качествыжым нӧлталмаш верч пеш начар кучедалыт. Юринский средний школышто посна тунемше комсомолец-шамыч урокышто хулиганитлат, кок-кум предмет дене начар отметкым иметлат.

Йошкар-Оласе вечерний школышто успеваемость 66 процентыш гына шуын. Тыште комсомолец-шамыч тунеммын качествыжым нӧлталмаште авангардный рольым модын огыт шого Комсомолка Бахтина, Бабушкина да комсомолец Николаев начар тунемыт. Даже комсомольский организаций секретарьже Рыдалов йолташ шкежат начар отметкым иметла.

Тунемше-шамыч коклаште дисциплиным пенгыдемдымаште, посещаемость ден успеваемостьым нӧлталмаште школьный комсомольский организаций-шамыч систематически занимат лышаш улыт. Ик пионерат, ик комсомолецат начар ынже тунем—тиде пионерский ден комсомольский организаций-шамычлан мо верч кучедалман.

Школа да тунемше-шамычын родительышт дене пенгыде кылым кучымаш школын чыла пашажым саемдашлан кугу полышым пуа. Сандене тиде мероприятийым ончыкыжым утларак пенгыдемдышаш верч родительский комитет-шамычын пашаштым кече еда виянден толман.

Теле каникул вашке шуэш. Тунемше-шамыч, теле каникулым сай да отлично тунеммаш дене вашлийза! Отлично тунемше йоча-шамыч начар тунемше йоча-шамычлан сай тунемше-шамыч радамыш лекташышт практически полшыза!

Самырык вольыкым ончыза

Шукерте огыл „Пионерская правда" газетеш Калининский область Кесовогорский средний школысо ученик-шамычын письмашт печатлалтын. Самырык патриот-шамыч 4 ий жапыште 260 презым сайын ончен кушшымышт нерген шке письмаштышт вӧзеныт да колхозысо самырык вольыкым шефыш налашлан чыла пионер ден школьник-шамычдек ӱжмашым ыштеныт.

Кесовогорский пионер-шамыч моткоч чапле тӱналтышым ыштеныт. Йоча-шамыч самырык вольыкым ончымышт дене пеш кугу государственный пашам ыштат, социалистический животноводствым развиватлаш, ончыко колташ эллан полшат.

Пионер да школьник-шамыч! Колхозысо самырык вольыкым шефыш налза, йӧратен ончыза, жапыште пукшыза, йӱктыза. Самырык вольык ашныме вӱтам эрун кучыза, вольык шогымо верыш шарыме олымым эреак вашталтыза.

Колхозысо самырык вольыкым ончымаш пашаште пионер ден школьник-шамычлан зоотехник, ветеринарный врач, фельдшер да животновод-шамыч кугу полышым пушаш улыт, вольык ончымо чыла правилым рашак умылтарышаш улыт. Комсомольский организаций-шамычлан тиде пашам кече еда вуйлатыман, практический полышым пуэн шогыман.

У советский республиклаште да областьлаште избирательный кампаний

Молдавский ССР Верховный Совет депутатыш кандидатлан И. В. Сталин ден В. М. Молотов йолташ-шамычым регистрироватлыме

Кишиневский Государственный электростанцийыште предвыборный погынымаш пеш кугу нӧлталтмаш дене эртен. Пашазе, инженер, техник да служащий-шамыч шке предвыборный погынымаштышт Молдавский ССР Верховный Совет депутатыш кандидатлан **Иосиф Виссарионович Сталин** йолташым выдвигатленыт да 264 № Ленинский избирательный округышто баллотироватлалташ шке согласийжым пуаш Сталин йолташ деч йодыныт.

Сталин йолташ Молдавский ССР Верховный Совет депутатыш баллотироватлалташ согласийым пуэн да Сталин йолташын кандидатурыжым Кишинев оласе 264 № Ленинский избирательный округышто Молдавский ССР Верховный Совет депутатыш баллотироватлаш регистрироватлыме.

* * *

Бельцы олан сахарный ден спиртовый заводысо пашазе-шамычын, инженерно-технический персоналын да служащий-шамычын предвыборный погынымашыже Молдавский ССР Верховный Совет депутатыш кандидатлан СССР Совнаркоп председатель да Иностранный Паша Калык Комиссарлан ыштыше **Вячеслав Михайлович Молотов** йолташым выдвигатлен да Молдавский ССР Верховный Совет депутатыш 124 № Бельцкий избирательный округышто баллотироватлалташ согласийым пуаш Молотов йолташ деч йодын.

Молотов йолташ баллотироватлалташ согласийым пуэн да тудын кандидатурыжым 124 № Бельцкий центральный избирательный округышто Молдавский ССР Верховный Совет депутатыш баллотироватлашлан регистрироватлыме.

УВЕРТАРЫМАШ

1940 ий 23 декабрьыште эрдене 10 часыште Марийский АССР Верховный Советын заседаний залешыже ВЛКСМ Маробкомын II-шо черетан пленумжо почылтеш.

Ончышаш паша

1). Комсомольский активым военный да физический ямдылымаш нерген ВЛКСМ ЦК-ын решенийжым шуктен толмо нерген.

2). Ял озанлык ийын итогшо да шушаш шошо ага кампанийыште комсомолын задачыже-шамыч.

ВЛКСМ МАРОБКОМ

Лыжный комсомольский кросс вашеш

Йошкар-Оласе „Динамо" спортобществын лыжникше В. В. Спирин йолташ тренировкылан лектын.
Фото М. Чуршуковын.

Оргкомитетыште

Тиде кечылаште Йошкар Армийын XXIII ядалыкше лӱмеш лыжный комсомольский кроссым (соревнованийым) эртарашлан ВЛКСМ ЦК пелен-се оргкомитетын заседанийже лийын. Оргкомитет комсомолец шамычын кросслан ямдылалташлан тренировочный занятий-шамычын программыжым обсудитлен да приниматлен.

Оргкомитет 1940 ий 15 декабрьлан комсомольский организаций-шамычлан команда-шамычым комплектоватлымашым пытараш обязатлен Обком, райком шамыч да союзный республикласе ЛКСМ ЦК-шамыч пелене оргкомитет-шамычлан 20 декабрьлан тиде решенийым шуктымо нерген ВЛКСМ ЦК пелене оргкомитетыш информироватлаш предложитлен.

Верласе комсомольский организаций-шамыч кросслан ямдылалтмаш пашаштым тергыме планым приниматлыме.

* * *

Йошкар Армийын XXIII идалыкше лӱмеш лыжный комсомольский кроссым (соревнованийым) эртарашлан ВЛКСМ ЦК пелене оргкомитет умылтара: соревнованийын участникше-шамыч дене погымо процент шот соревнованийын участникше-шамыч шот дене огыл, комсомольский организацийын чыла численный составын отношенийже дене шотлалтеш; тыгеже, Положенийыште ончыктымо примерым тыге лудман:

„Стрела" завод

1. Чылаже 2.000 комсомолец, участвоватлен 500 енг—25 процент.
2. I ступень ГТО нормышко 100 енг шуктен—5 процент.
3. II ступень ГТО нормышко 125 енг шуктен—6,25 процент x 2=12,5 процент.

Чылаже организаций пога 42,5 процент.

Оргкомитет.

ОБКОМОЛЫШТО

14 декабрьыште ВЛКСМ Маробком бюро Йошкар Армийын XXIII идалыкше лӱмеш лыжный комсомольский кроссым эртарашлан обкомол пелен оргкомитетым тыгай состав дене утвердитлыш: ВЛКСМ обком секретарь Щербаков йолташ (оргкомитет председатель), Зубов (председательын заместительже), Мотовилов, Зинин, Стариков, Лебедев, Соколов, Бахтин да Сайтиев.

„Спартак" спортобществын (Йошкар-Ола) эн сай лыжницаже Л. А. Золина йолташ тренировкыште.
Фото М. Чуршуковын.

Командым организоватлат

Поволжский лесотехнический институтысо комсомолец-шамыч лыжный комсомольский кроссышто участвоватлаш 17 командым организоватленыт, кызыт коллективный тренировкым эртарат.

60 КОМАНДА

Йошкар-Олинский районысо комсомольский организаций кроссышто участвоватлаш 60 командым организоватла. Лыжный комсомольский кроссым образцово эртарашлан соревнованийыш Оршанский комсомольский организацийым ӱжыныт.

ЧКАЛОВ СТАЛИН ДЕНЕ

(Г. Байдуков, Д. Тарасов да Б. Чирсковын „Валерий Чкалов" сценарий гыч ужаш)

Кремль. Кабинет.

Абажур дене леведме лампе волгалтара... Комнатын моло вереже пычкемыш...

Виш почмо окна воктен Чкалов шога. Окна шенгелне йӱд. Башня-шамычын силуэтышт коедат.

Сталин келгын шонен шога... Жапын-жапын пычкемышыш пурен, комната мучко коштеда... Тиде иктӧр коштмо йол йӱкыштӧ, келгын шонымо паузлаште да эркын шоктышо йӱкыштӧ кутырымыштын значительностьышт шокта.

Чкалов кумыл нӧлтын, шокшын:

— Да, Сталин йолташ! Те мыланем шуко чонгешташ кужын илаш кӱлеш, манын ойлышда! Те мыланем корным ончыктышда... Те! Молан вара Те тидым мый дечем мӧнгеш налнеда?— Шӱдӧ ий чонгешташ, манын Те мыланем каласышда... Илыш кӱчык, а вет летный илыш эше кӱчык.

Сталин тӱткын шонен Чкаловым онча:

— Мый, очыни, титакан улам, Чкалов верыштыжат шинчен ок керт. Чкаловын Америкыш чонгештымыже шуэш? Илыш ий дене висалтеш мо? — Тудо шыпак йодеш да, эркын, пуйто йӱкын шонен ойла:— Тыгай ик перелетым ышташ лиеш, кудо кум шӱдӧ ийлан илаш кодеш, тудо шкетшак кум шӱдӧ ияш илыш акым шога...

Чкалов пеш чот волноватлалтын, нимом пелештыде шога... Тыгай тӧр йӱк денак Сталин умбакыже ешарыш:

— Тендан перелетда лачак тыгай перелет, садлан мыланна тиде перелетын успехшылан пенгыде ӱшанымаш кӱлеш...—Чкаловын ваштарешыже шогале да тӱткын ончен йодо:—Тендан тыгай пенгыде ӱшанымашда уло мо?

Чкалов ӱшаным шижын, ойлен шогалын, вашкен пелештыш:

— Ме полетлан ямде улына, Сталин йолташ, ме чыла шонен ямдыленна, ончен-терген налынна... Мыланем, летчиклан, ӱшаныза, тыште слепой риск уке.

— Мый, конечно, авиаций вопросышто, тендан гае, Чкалов йолташ, специалист омыл, но мый тыгак яра мутлан ӱшанаш тунемын омыл...

Выключательым пӱтыралын, Сталин ӧрдыжкырак коранге.

Шуко лампын волгыдыжо, материалым, схема-шамычым темыме папка дене оралалтше кужу ӱстелым волгалтара.

Перелетын трассыжым палемдыме да тидым обслуживатлыме схемым ончыктымо полярный бассейнын кугу картыже.

— Да вот ужыда,— Сталин умбакыжым материал-шамычым лышташтлен ойла:—Тендан верч мыланем пеш шуко йолташ-шамычым тревожитлаш логале...—икмыняр отметка-шамычым карандаш дене ышта да изиш шоналтен, вуйым нӧлталын, ӱстел дек толын шогалше Чкалов ӱмбак онча:

— Вообщем нунын кокла гыч кажныже шке область гыч тендан перелетлан ыштыме проектдам сайын шонен ыштымылан да теоретически шукташ лиймылан шоглат...—варажым шыргыжалын шке мутшым вес пачаш пенгыдынрак каласыш:— Теоретически... Тиде тыгай простой причина дене, вет историй тыгай перелетым эше шинчен огыл...

Чкалов серьезнын:

— Мемнан пӱтынь калыкнат тугай корно дене каен, кудым историй эше шинчен огыл. Тидын деч ме, Сталин йолташ, лӱдаш тунемын огынал.

Сталин шыргыжале:

— Молан лӱдаш, но чылажым шотлен, ончен налаш кӱлеш. Вет Америка гай техника шотышто ончык кайыше эл-шамычат, тыгай перелетым ышташ эше огыт тошт.

Чкалов кумыл нӧлтын, писын:

— Сталин йолташ, мемнан мӱндыр перелетлан улшо машина-шамыч деч эн сай, чапле машина уло... Молан мыланна Америкыш савырнен ончаш?!

— Уке, Чкалов йолташ, савырнен ончалаш кӱлеш... Америкыш чонгештен миен шумыда годым йырваш сайын ончалза... Кунам эртен кайынет гын, обязательно мӧнгеш савырнен ончалаш кӱлеш.

Ӱстел тӱреш кидшым эгертен, Сталин картым онча, шона.

Арктикыште мемнан могай ийгече вучымо верген ме але шагал палена...—Тудо тревожитлалтын пелештыш...—Метеорологический станций эше шагал...

Карта Советский Арктика станций ден зимовка-шамыч точкышто. Северный полюс папанинский группа знак дене палемдыме.

Чкалов нуным ончыктен вашкен пелештыш:

— Нуно, мемнан дене, чыла моло полушарийысе деч шуко, а ынде кунам Папанин полюсышто... Ме Арктикыш тыге келгын пурышна...

Сталин Чкаловым ончале.

— Тиде полюс гоч чонгештымашым куштылемда!

— Туге шол, Сталин йолташ!—Чкалов писын пелештыш.

Сталин чоян шыргыжалын:

— Значит, тугеже ме, тендам чонгешташ колтыде, эн ондак полюсыш экспедицийым колтен, удан ыштен огынал!

Чкалов:

— Да, Сталин йолташ...— Шып лие, вара ӧрмалген эркын пелештыш:—

— Ме ондак ыжна умыло...

Сталин адак шонен комната мучко кошташ тӱҥале...

И. В. Сталин ден В. П. Чкалов йолташ-шамыч.

Ик минутлан шыпланымаш.

— Теве Те, Чкалов йолташ, летчиклан, испытательлан ыштеда да тыледа пеш шергакан машинам ӱшанен пуэныт... А вет тиде тугай испытательный полет... Пӱтынь тӱня тендан самолет чонгештымым ончаш тӱҥалеш — большевик - шамыч шкеныштын пятилеткышт дене молан способный улыт!

— Умылем, Сталин йолташ!—Чкалов эркын пелештыш.

Сталин балконыш лекме кугу омса воктен шогале. Ӱлнӧ Кремльысе курык йымалне йӱд Москван ош луман панорамыже йолгыжеш. Келгын шонен Сталин тудым онча да эркын ойла:

— Ен, завод-шамыч, кудо тендан машиндам ыштеныт да полетлан ямдыленыт... Мемнан пӱтынь— техника, авиаций, наука...— Писын картым ончыктыш...

—Нине айдеме-шамычын илышышт да пашашт тиде шотлен пытарыдыме тул лонгаште... Нуно гына огыл... Пӱтынь мемнан калыкын кужун кредалмаште йоктарыме вӱржӧ, орлык ден паша ий-шамыч тыгай перелетым ышташ условийым пуэныт...

Чкаловлан гына огыл, а чыла тиде решенийын нелылыкшым висымыла:

— Теве тиде перелетышто, пӱтынь тӱня ӱмбач тыланда мом нангаяш ӱшанен пуэна...

Чкалов аптранен вуйжым сакыш:

— Да, Сталин йолташ...— Эркын ойла тудо... (Кужу паузэ) —Тыгай перелетлан ме ямде огынал...—пытартышлан, тудо эше эркын пелештыш.

Тунам вара Сталин веселан да пенгыдын каласыш:

— Теве ынде, кунам те тидым умыленда, мый ӱшанем—те тидлан ямде улыда...

Чкалов йолташ волгалтше чурийжым нӧлталеш.

Сталин, воштылал, тудлан кидым шуя.

— Пусть тендан семын лиеш, Чкалов йолташ.

Чкалов кок кидше дене Сталинын кидшым чот кормыжталын рӱзалтышат, тудым мучыштарыдеак шыпланыш.

ОРДЕНОНОСЕЦ БАРЦЕВ

Николай Михайлович Барцев йолташ 1916 ийыште Кугу-Кожлаялеш (Моркинский район, Больше Кожлаяльский сельсовет), кресаньын ешеш шочын.

1935 ийыште Моркинский райкомол Барцев йолташым Ворошилов лӱмеш Рязанский пехотный училищыш тунемаш командироватлен.

Кок ият пеле тунеммек, лейтенант Барцев йолташым частьыш служитлаш колтеныт, вара тудым артиллерийыш кусареныт.

1940 ий 23 февраль. Барцев йолташын подразделенийжылан белофинн шамыч ваштареш кредалме бойышко пураш приказ пуалтын.

Барцев йолташын подразделенийже ончылан пеш серьезный задача шындалтын: противникын арымыме верым эрдене кандаш час марте налаш. Но тиде задачым шукташ ончыко кум километр кутышышто чодра, келге лум мешаят. Барцевын подразделенийже эрдене 8 час марте корным почын чодра тӱрыш миен шуэш да белофинн-шамыч ваштареш пушка дене чарныде лӱйкалаш тӱҥалеш. Белофинн-шамыч артиллерийский тулын куатшылан

тӧсен кертде укрепленный пунктыштым кудалтен шенгеке чакненыт. Тыге Барцев йолташын подразделенийже командованийын ик боевой заданийжым успешно шуктен.

Выборг деке миен шумо деч ончыч адак кок верым налаш кӱлын. Противникын бетонированный огневой точкыжым пален налашлан Барцев йолташ шкетак разведкыш нушкын каен. Противникын укрепленный пунктшо деч 60 метр торашке Барцев йолташын вуйышкыжо кок пуля пернен, но чот сусырген огыл. Ятыр жап тыште ушде киен. Ушыжо пурымекат тышечын тудлан шенгекат, ончыкат каяш лийын огыл. Ик суткат пеле тыште киянышке логалын. Но противникын вийжым, огневой точкыжым чыла пален налын. Йӱдым мӧнгешла вушкын каенат, шкенжын подразделенийжым ончыко вангаен. Ончыктымо тиде кок верымат кӱчык жапыште да шагал йомдарымаш дене сенген налме.

Шагал йомдарымаш дене кугу задача-шамычым моштен шуктымаште лийше кугу заслугыжо - шамычлан Барцев йолташым СССР Верховный Совет Президиум „Красное знамя" орден дене наградитлен.

Н. Тойшева.

ЛИТЕРАТУРНЫЙ СТРАНИЦА

ОСМИН ЙЫВАН.

Муро-шамыч

Марий поэзийыште муро форма дене возымо почеламут пеш шагал, нуным парня дене шотлаш лиеш. Ме, самырык поэт-шамыч, але марте тӱналтыщым русский поэзий гыч налын улына, а шкенан марийский фольклорым шенгел планыш шӱкалына. Мый ты почела мут-шамычем марий калыкын муро-шамыч основеш возенам. Могай улмышт нерген лудшо йолташ-шамыч каласат шонем.

Автор.

I. Орелын модмыжо эн ямле

Волалаьым олык лопышко—
Ончалальым йогын вӱд ӱмбаке.
Волалаьым олык лопышко—
Ончалальым йогын вӱд ӱмбаке;
Йогын вӱд ӱмбалне чылажат ямле—
Лудын модмыжо эн ямле!
Пуралальым кожла покшеке—
Ончалал-ончалал шогышым.
Пуралальым кожла покшеке—
Ончалал-ончалал шогышым.
Кожла покшелне чылажат ямле,
Лудын модмыжо эн ямле.
Кӱзалальым курыкын вуйышко—
Ончалал, мурালтал шогышым.
Кӱзалальым курыкын вуйышко—
Ончалал, муралтал шогышым.
Курык вуйышто чылажат ямле—
Орелын модмыжо эн ямле!
Курык вуйышто чылажат ямле.
Орелын модмыжо эн ямле.

II. Мемнан декат мийшашдам ида мондал

Тендан гынай уремда чиста улмаш—
Урем мучко сай сад шындалтын.
Тендан гынай суртдат мотор улмаш—
Урем мучко у пӧрт шындалтын.
Тендан гынай пӧртончылдат ару
улмаш—
Нарынчылай ковержо вакшалтын.
Тендан гына пӧрт кӧргыдат ошат
улмаш.
Тӧрзаштыдат роза пеледалтын.
Тӧрзасе розам она кӱрыдал,
Тендан кумылдам она волтал;
Ракмат, йошкар чевер олмажлан,
Ракмат, мемнан кадырлен ужмылан!
Уто койыш лий гынат, ида шӱрдал,
Мемнан декат мийшашдам ида мондал!

III. Мый вучалым капкалай ончылно

Эрденатлай кынелын тӱгӧ лектым
Эр южан олма садышке.
Эрденатлай кынелын тӱгӧ лектым
Эр южан олма садышке.
Мардеж лектын, пуал колтыш—
Сад вуй гыч возо олмаже.
Мардеж лектын, пуал колтыш—
Сад вуй гыч возо олмаже.
Олмажлан кӧра налам ыле,
Шукшыжлан кӧра ыжым нал.
Олмажлан кӧра налам ыле,
Шукшыжлан кӧра ыжым нал.

Сад капкаже почылдале—
Тошто тосем пурен шогале.
Сад капкаже почылдале—
Тошто тосем пурен шогале.
Сынжылан кӧра, каемат ыле,
Койшыжлан кӧра ыжым кай.
Сынжылан кӧра, каемат ыле,
Койшыжлан кӧра ыжым кай.

Кушто гына улат гын йӧратымем?
Кызытрак уке уверетат.
Кушто гына улат гын йӧратымем?
Кызытрак уке уверетат.
Капет кылет шинчам гыч век ок кае,
Шоналтемат—ушем гыч вет от кае.
Капет кылет шинчам гыч век ок кае,
Шоналтемат—ушем гыч вет от кае.

Ош ялукем кашталай мучаште,
Мый вучалам капкалай ончылно.
Ош ялукем кашталай мучаште,
Мый вучалам капкалай ончылно.

1940 ий. Октябрь.
Москва.

Эр кечыжат лектеш...

(Эрвел марийын тошто годсо муржо)

Муз А. Искандаров келыштарен.

Эр ке-чы-жат лек-теш йош-кар-га-ла-лын
ла-выр-ты-шат, ла-выр-ты-шат
ай-хай о-лий гын йӧ-ра ле;
Рве-зы-лай вуй-на ден мурал-те-на шол,
во-жыл-ма-шат, во-жыл-ма-шат
ай-хай о-лий гын йӧ-ра ле.

Эр кечыжат лектеш йошкарга лалын,
Лавыртышат, лавыртышат ай-хай олий гын йӧра ле,
Лавыртышат, лавыртышат ай-хай олий гын йӧра ле;
Рвезылай вуйна ден муралтена шол,
Вожылмашат, вожылмашат ай-хай олий гын йӧра ле,
Вожылмашат, вожылмашат ай-хай олий гын йӧра ле.

Пӧртӧнчыллай мучаш ластра куэтшын
Парчаж дене, парчаж дене ай-хай парчаже ваш модеш,
Парчаж дене, парчаж дене ай-хай парчаже ваш модеш;
Таче гына шинчада ваш-ваш модеш шол,
Эрлашыжым, эрлашыжым ай-хай шӱмда кычалеш,
Эрлашыжым, эрлашыжым ай-хай шӱмда кычалеш.

Пасуатлай покшел ластра куэшет
Ойган кӱкӧ, ойган кӱкӧ ай-хай шинчылден муралеш,
Ойган кӱкӧ, ойган кӱкӧ ай-хай шинчылден муралеш;
Ойганатлай кӱкыжӧ мурымо годым шол,
Ойган енжат, ойган енжат ай-хай шинчылден шорталеш,
Ойган енжат, ойган енжат ай-хай шинчылден шорталеш.

Шадт Булат возен налын.

Йоча литература нерген

Мемнан сталинский элохысо йоча-шамыч эн пиалан илышыште илат. Партий ден правительство нунылан тунемашышт, канашышт чыла условийым ыштеныт, кушкын шогышо самырык поколенийым коммунистический духеш воспитыватлышаш верч кечеда тыршат.

Йоча-шамыч тиде тыршымашым шкеныштын чапле пашашт дене, школышто сай да отлично тунеммашышт дене сулат. Нуно сылне литературым йӧратен лудыт, сылне литературым лудын, шке шинчымашыштым нӧлтат, шке кругозорыштым шарат. Йоча-шамычлан формироватлалташышт художественный литература кугун полша, нуно литература гыч пеш шукым пален налыт. Нуно утларакшым героический да фантастический литературым йӧратен лудыт. Героический литературым лудын лекмекышт, нуно изинекак герой лийын кушкаш тыршат, чыла шинчымашыштым, моштымашыштым йӧратыме эллан пуаш тыршат. Фантастический литературым лудын лекмекышт, нунын йоча фантазийышт утларак кугемеш, сайын формироватлалтеш, нуно шкеныштын йоча фантазийыштым действительностыш савыраш тыршат.

Теве тиде шотышто мемнан марийский литературына шенгелан кодын. Героический ден фантастический произведенийым марий йылме дене але пумо огыл. Тиде участкым мемнан писатель ден поэтна-шамыч монденыт. Возымо уло гынат, тудым але мартеат йоча-шамыч дек шуктымо огыл. Тиде шотышто Маргизат титакан. А. Айзенворт йоча-шамычлан „Вич полмезе" лӱмая повестьым возен ыле, но тудым таче кече мартеат Маргизын шкафыштыже кийыктат. Тыгак Осмин Йыван „Эрмындай" поэмым возен ыле. Тиде поэмым тошто годсо марий йомак негызеш возымо. Тидат Маргизын пашаенже-шамычлан келшен огылат, авторлан мӧнгеш пуэныт. Тидын семынак, кырыкмарий поэт П. Першутын „Пеледмаш" сборникешыже лекше „Кутко сӱан" йомакым олык марий йылмышке кусарен, альманахыш пурташлан пумо ыле, тудынат ала можо келшен огылат, ӧрдышкӧ кудалтеныт.

Кунар возымо произведений уло, тудым сайын ончен лектын, йоча-шамычлан посна сборник дене лукташак кӱлеш. Тыгак писатель ден поэт-шамычын задачышт: йоча литературыш внимаинйым утларак ойыраш, вунылан келшыше, илышым сайын да келгын сӱретлен овчыктышо произведенийым ситышын пуаш.

КАЗАКОВ МИКЛАЙ.

Валерий Чкаловлан

Але волгыдо шинчамже
вудаканын?
Але пылыш
вожылдегеч шойыштеш
мылам?
Мом гын шижын
шӱм пыртка
тынар виянын?
Мом гын шижын
логар аныш кӱзыш
кочо комыля?
Неужели,
тудын шолшо вӱржӧ
йӱкшыш?
Неужели,
сеныш
йӱштӧ колымаш?
Але чылак
огына кол
тудын нужыл йӱкшым?
Неужели,
чын мо —
кузерак умлаш?
Да, колен...
Богатырын вийжым,
весела чурийжым
Она уж ынде нигунам.
Мланде мучко йӱштӧ
асфальт семын
вакше ийжым,
Телеграфный проводеш
орлыкым пуна.
Эй, салют!
Тый клятва семын
шергылт!
Эй, эфир! Ойганыметым
ончыкто тыят!
Таче калык-шамыч славный эргым —
Знаменитый Чкаловым тоят.
Таче, эрыкан тӱня ӱмбалне —
Исполин пытартыш корныжым ышта.
Тудо колыш кормыштен штурвалым,
Шкенжын мужествыжым
ончыктен тыштат.
Чкалов! Первой почыч
легендарный рейсым
Кок материкым
вашла ӱшталтен.
Самолетын шулдырыш
прогрессым
Полюс гочын
кертын намиен.
Кузе огеш пыте
кайык комбо корно,
Тугак тыйын рейсет —
курымаш.
Тыйын илыш —
кредалмаш упорнын,
Тыйын йӱк —
тӱжем моторын мурымаш.
Если, самурай, кочнет
советский кидым,
Локтылнет гын
эрыкан южнам,
Ме тунам
тӱжем дене
штурвалыш шинчын,
Чкалов семын
кырена тендам!
Тек эртат
ийгот-влак оралтын
Мланде мучко шуко рейсым
шӱдырен.
Мый эре ужам
ийын кайше
катафалкым.
Шӱлыканше площадым
мый шарнем эре.

1939 ий, январь.

ИНОСТРАННЫЙ ТЕЛЕГРАММА-ШАМЫЧ

Англо-германский война

Германский увертарымаш-шамыч

Берлин, 13 декабрь. (ТАСС). Германский информационый бюро увертара: 12 декабрь кастен германский авиацийын кугу соединений-же-шамыч Шеффилд олам виян бомбардироватленыт. Германский самолет шамыч кугу калибран бомба-шамычым кышкеныт. Олан тӱрлӧ пунктлаштыже кугу пожар-шамыч лиеденыт.

Шеффилдыш ыштыме нападенийым германский авиацийын Лондон ӱмбаке да Центральный Английысе олалашке ыштыме кугу налетше дене тангастараш лиеш.

* * *

Шеффилд олаште 500 тӱжем ен ила. Тиде ола Английын сталелитейный промышленностьшын центрже улеш. Тыште броньым высокосортный вурсым да прокатым ыштен лукшо завод-шамыч улыт. Сталелитейный завод-шамычын мощностьшт идалыкыште миллионат пелэ наре тонным составлятлат. Тиде Английын пӱтынь продукцийжын примерно 15 процентше лиеш. Тыгак Шеффилдыште боеприпас-шамыч ден оружийым ыштен лукмаш кугу значенийым иметла.

Американский увертарымаш-шамыч

Нью Йорк, 13 декабрь. (ТАСС). Ассошиэйтед Пресс агентство тыге увертара: 12 декабрь вашеш йӱдым германский самолет-шамычын Лондон ӱмбак налетым ыштен шогымашышт 14 час шуйнен.

Юнайтед Пресс агентствын увертарымыже почеш тенгече йӱдым да таче эрден германский самолет-шамыч Английын почти чыла районлажым да Уэльсым бомбардироватленыт. Элын центрыштыже ушо ик олам да северо-западный побережьесе олам бомбардироватлыме.

Ближний Востокысо английский сухопутный вий-шамыч командованийын увертарымыже

Лондон, 13 декабрь. (ТАСС). Ближний Востокысо английский сухопутный вий-шамычын командованийже тыге увертара: Английский войска-шамыч эше икмыняр тӱжем итальянский солдатым пленыш налыныт. Наступлений каен шога, садлан мемнан мыняр трофейым налмына нерген точный цифрым ончыкташ огеш лий. Западный пустыньыште мемнан ончыл часть-шамычын преследоватлыме, шалатыме итальянский армийын кодшыжо-шамыч умбакыжат чакнен каят. Налме сведений-шамыч почеш пале: тенгече пленыш налме 3 итальянский генерал деч посна мемнан кидыште эше 2 итальянский генерал—дивизий командующий-шамыч улыт.

Англо-египетский Судан граница районышто мемнан патруль-шамыч тушманым беспокоитлен шогат да тудлан йомдармашым ыштат".

Шошо агалан ямдылалтыт

„Марий" колхоз (Параньгинский район, Ирмучашский сельсовет) пеленсе первичный комсомольский организаций колхозыштыжо сталинский урожайым налшаш верч чот кучедалеш. Кызыт комсомолец-шамычын инициативышт дене пасушко 300 воз терысым лукмо. Терыс шупшыктымаште М. Александрова, А. Куклина, С. Богданов кечаш паша нормым 120—130 процентлан темат. Кызыт колхоз плугым, тырмам, сеялкым ремонтироватлаш тӱҥалын.

А. Иванов.

Вождь-шамычын биографийыштым тунемыт

„Марий" колхозышто (Параньгинский район, Ирмучашский сельсовет) агитаторлан учитель Т. Лебедева йолташ ышта. Тудо сельсоветыште ик эн сай агитаторлан шотлалтеш.

Лебедева йолташ колхозышто агитационно-массовый пашам план почеш ышта: партий ден правительствын пунчалыштым умылтара, вождь-шамычын биографийышт да пашашт нерген беседым эртара.

М. И Калинин йолташын „Коммунистический воспитаний нерген" докладшым умылтарыме деч ончыч тудо Калинин йолташын биографийже нерген кӱчыкын ойлен.

А. Богданов.

Снимкыште: Коротенский „Красный бондарь" промартельын стахановецше шамыч (шола гыч пурлашке): Е. А Иванов, комсомолец П А Грацков, Г. М. Балашов, Н. П. Курицын комсомолец, Г. В. Дыков.

Морозова йолташын инициативыже

Курякинский средний школышто (Параньгинский район) 9 классын классный организаторжо Л. Морозова йолташын инициативыже дене доклад ышташ тунеммашым организоватлыме.

Тунемше комсомолец-шамыч тиде пашашке серьезын пижыныт. Нуно посна тема дене докладым ышташ ямдылалтыт. Шукерте огыл Н. Иванов йолташ Кировын илышыже да пашаже нерген, А. Костромина йолташ Сталинский Конституций нерген докладым ыштышт. Кызыт тыгак моло комсомолец шамычат докладлан ямдылалтыт.

Б—в.

Мемнан ансамбль

Моркинский райцентрысе соцкультура пӧрт пелен 1939 ий декабрьыште мурышо да куштышо-шамыч марийский ансамбльым организоватлыме ыле. Тиде ансамбль ик ий коклаште кугу пашам ыштен, садланак ансамбль Моркинский районышто велэ огыл, пошкудо районлаштат палыме лийын. Ансамбль ик ий коклаште райцентреш 98 концертым шынден, 26 гана радиоузелыште выступатлен, районысо колхозлашке лектын, 79 концертым пуэн. Тиде выступлений шамыч дене шуко тӱжем калыкым обслуживатлыме. Адак Сотнурский районысо колхозлаште 17 концертым шындыме. Ронгинский райцентрысе соцкультура пӧртешат ик концертым ончыктымо. Кенгежым районный пионерский лагерьыште каныше пионер-шамычлан 2 концертым пумо.

Ансамбльын пашаштыже талантан артист, музыкант да композитор-шамыч кушкыт. Теве ансамбльын композиторжо Николаев йолташ ятыр мурылан музыкым возен да тугак калык мурыланат обработкым ыштен. Тудын возымо лирический „Элнет" муро, „Комсомольский марш" да тулеч моло муро-шамычат калык коклаште кугу успех дене пользоватлалтыт. Ансамбльын музыкантше Асланов йолташ 5 марийский мурым духовой оркестрлан келыштарен возен.

Кызыт ансамбль Марийский АССР-ын XX идалыкшылан кугу музыкальный монтажым, коллективный куштымашым ямдыла.

Ансамбль тений кенгежым эртарыме колхозный олимпиадыште первый верым нале. Налме йошкар знамям толшаш ийыштат шке кидешыже кодышаш верч ансамбль уло вийже дене кучедалаш тӱҥалеш.

И. Киргизов,
ансамбльын художественный руководительже.

Оборонно-физкультурный пашам вияҥдаш

ВЛКСМ Йошкар-Олинский райком бюро молодежь коклаште военно-физкультурный паша дене вопросым обсуждатлыш да тиде пашашке чыла молодежым шупшашлан конкретный обязательствым нале. 1940—41 ийыште районысо молодежь кокла гыч I ступень ГТО значкистым 1.000 еҥым, I ступень ВС значкистым 1.200 еҥым, II ступень ВС значкистым 100 еҥым ямдылаш, пулеметчик-шамычым ямдылаш 1 группым, ПВХО дене 30 группым, связь пашалан тунемаш 4 группым, ГСО дене 10 группым, Ворошиловский всадник-шамыч ямдылыме 4 группым организоватлаш обязательствым налына.

Тыгак 1941 ийыште призывыш шогалшаш допризывник-шамыч коклаште малограмотностьым завершитлаш, воспитательный пашам кумдан шараш да нуным производство деч кӱрылтде военный пашам тунеммашке шупшаш, учебный группылаште ГТО, ВС да ПВХО значок-шамычлан нормым сдатлымашке чыла допризывникым шупшаш задачым шындыме.

Тиде обязательствынам шукташ ме уло вийнам пашаш пижына да соревнованийыш Оршанский районысо комсомольский организацийым ӱжына.

П. Калашников,
ВЛКСМ Йошкар-Олинский райком секретарь.

Снимкыште: ВЛКСМ Йошкар-Олинский райком бюро социалистический договорым обсуждатла.

Фото М. Чуршуковын.

Марийский республикысе оборонный пашан активистше-шамычым наградитлымаш

СССР Осоавиахим Центральный Советын Президиумжо тений 29 ноябрьыште оборонный пашаште активно участвоватлымылан ВКП(б) Маробкомын военный отделжын инструкторжо Громов йолташым Осоавиахим „Активист" значок дене, Йошкар-Оласе ял озянлык техникумын военрукшо Димитриев, Сернурский педучилищын военрукшо Эштыков да Юринский средний школын военрукшо Лосев йолташ-шамычым СССР Осоавиахим Центральный Советын грамота дене наградитлен.

Нине активист-шамыч Марийский АССР-ысе Осоавиахим член-шамычым социалистический родиным аралаш ямдылымаште пашам шагал огыл ыштеныт.

Комсомолец Эштыков йолташ 1 ступень ВС значкистым 187 еҥым, I ступень ПВХО значкистым 718 еҥым, ПВХО инструкторым 19 еҥым ямдылен.

Димитриев йолташ 1 ступень ПВХО значкистым 1000 еҥым да ПВХО инструкторым 50 еҥым ямдылен. Кум ий почела Осоавиахим лагерьым вуйлатышылан ыштен. Тений тудо Йошкар-Оласе Осоавиахим член-шамыч дене тактический занятийым эртарен.

Комсомолец Лосев йолташ ЮВС ден I ступень ВС значкистым 97 еҥым, „Будь готов к ПВХО" ден I ступень ПВХО значкистым 286 еҥым ямдылен. Тудо Осоавиахимын 13 шо Всесоюзный лотерейжым калык коклаште 8 тӱжем тенгеашым шарен.

Громов йолташ 1926 ий годсек Осоавиахимын руководящий органлаштыже пашам ышта. Оборонный пашаште активнын участвоватлымыжлан Громов йолташ шуко гана премийым налын. Кодшо ийыште Прокуратура пеленсе первичный осоавиахимовский организацийыште 1 ступень ВС значкистым 16 еҥым, ПВХО значкистым 32 еҥым, ГСО значкистым 19 еҥым ямдылен.

К. Зинин.

Отв. редактор— И. М. САЙТИЕВ.

Э 1520 АДРЕС РЕДАКЦИИ: Мар. АССР, г. Йошкар-Ола Пограничная, дом №45. № телефона 1—36. 1-ая типография Маргосиздата.